

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Socialvårdsbyrån, S2

Beslutande

Minister
Wille Valve

Föredragande

Specialsakkunnig
Gunilla Lindqvist

Justerat

Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 73

Kompletterande beredningsunderlag till PM-lag om
stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga
och om social- och hälsovårdstjänster för äldre

ÅLR 2017/7448

101 S2

Ålands landskapsregering beslöt överföra kompletterande
beredningsunderlag enligt **bilaga 1, S218E30** till lagberedningen för
lagstiftningsåtgärder.

Kompletterande beredningsunderlag till PM-lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre, äldreomsorgslagen

Förtydligande, Komplettering och ändring av de förslag till bestämmelser som avgetts till lagberedning

Vid överföring av lag PM om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (nr 22_2017_enskild-S2) (äldreomsorgslag) var såväl ny socialvårdslag, behörighetslag för socialvården samt lag om klienthandlingar under arbete. Efter att dessa nu överlämnats till lagberedning har man kunnat konstatera att ett antal förtydligande/kompletteringar/ändringar av föreslaget till äldreomsorgslag är nödvändiga.

I det kompletterande beredningsunderlaget framgår förklaring och förslag till förtydligande, komplettering och ändringar av de föreslagna bestämmelserna jämte detaljmotivering som överförs till lagberedning genom lag PM-lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre den 3 oktober 2017. Kompletteringen (sid. 17) innehåller även en utvidgad konsekvensbedömning rörande införande av medicinska grunder för långvarig institutionsvård för äldre.

Ändringar i sammanhängande lagstiftning

I samband med översynen har även konstaterats att det föreligger ett behov av att föreslå ändringar i landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård.

I hälso- och sjukvårdslagen används flera olika begrepp gällande äldre. t.ex. likställs begreppet *de äldre* med de personer som får ålderspension. Begreppen *de äldre*, *äldre*, *äldre person*, *den äldre* i 33 § och 37 § i landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård föreslås ändras i samband med beredningen av äldreomsorgslagen så att begreppen överensstämmer med äldreomsorgslagens begrepp och definition i 3 §.

Äldreomsorgslagens begrepp och definition sammanhänger och är beaktade i *Klarläggande av gränsdragningar KST – primärkommun utgående från landskapslag (2016:2) om kommunalt samordnad socialtjänst*.

Föreslagen 5 § *Plan för att stödja den äldre befolkningen* förutsätter att det i hälso- och sjukvårdslagen intas en bestämmelse om att Ålands hälso- och sjukvård ska bedriva strategisk planering.

Lagens målsättningar

Kapitlet om lagens målsättningar föreslås förtydligas rörande att Ålands hälso- och sjukvård även avses omfattas av lagförslagets målsättning då Ålands hälso- och sjukvård ansvarar för de offentliga hälsovårdstjänsterna. Ålands hälso- och sjukvård behöver liksom socialvården förbereda sig på ett ökande servicebehov till följd av befolkningens förändrade åldersstruktur.

Begreppet *god kvalitet* föreslås tillämpas genomgående i lagen istället för begreppet *högkvalitativ*. I rikets äldreomsorgslag definieras inte vad som avses med "högkvalitativa" i jämförelse med god kvalitet och utgör troligen ett översättningsfel. Begreppet god kvalitet är samstämmigt med 33 § i

landskapslag (:) om socialvård och definitionen i lagberedningsunderlag till ny socialvårdslag sid. 71. Enligt 4 § i lagen om klientens ställning och rättigheter (FFS 812/2000), tillämplig på Åland genom 1 § 1 mom. punkten 3 landskapslag (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, har en klient rätt till socialvård av *god kvalitet* och enligt 3 § i lagen om patientens ställning och rättigheter (FFS 785/1992), tillämplig på Åland genom landskapslag (1993:61) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter, har varje patient rätt till hälso- och sjukvård av *god kvalitet*. I landskapsregeringens *Kvalitetsrekommendation tjänster för äldre*, sid 15 framgår de mest utmärkande kännetecknet för att hållbara tjänster är av *god kvalitet*.

I rikets äldreomsorgslag avses med service på institution/institutionsvård även hälsocentralens långtidsvård. I den föreslagna lagen för landskapet Åland föreslås service på institution/institutionsvård enbart avse socialvårdens institutionsvård.

I lagen föreslås begreppet *sektorsövergripande* ändras till *sektors- och myndighetsövergripande samarbete* då lagen även omfattar den under landskapet lydande myndigheten Ålands hälso- och sjukvård. Det föreslagna begreppet är enhetligt med det föreslagna begreppet i landskapslag (:) om socialvård.

En smärre ändring av språklig karaktär föreslås i målsättningens första stycke samt föreslås en komplettering införs i 5 punkten gällande vad socialvården och hälso- och sjukvårdens samarbete berör.

Förslag till ändring

Mål med äldreomsorgslagen

Den huvudsakliga målsättningen med detta initiativ till lag är att säkerställa att kommunerna *och Ålands hälso- och sjukvård* förbereder sig på ett ökande servicebehov till följd av befolkningens förändrade åldersstruktur och att äldre människor får vård och omsorg efter sina individuella behov på lika villkor i hela landskapet med hjälp av social- och hälsovårdstjänster *av god kvalitet*. Tanken med målen är även att påskynda omstruktureringen så att det *erbjuds och ordnas* mer service i hemmet och mindre service på institution *inom socialvården*. Om behovet av långtidsvård kan förebyggas och senareläggas har det avsevärda kostnadseffekter på lång sikt. Lagen innebär att den nuvarande informationsstyrningen stärks genom styrning på lagnivå. I lagen föreslås en skyldighet för kommunerna och Ålands hälso- och sjukvård att se till att det finns förutsättningar att stödja den äldre befolkningens välbefinnande och att tillhandahålla äldre personer social- och hälsovårdstjänster.

I denna huvudsakliga *målsättning* ingår att

.....

4) stärka rätten för äldre personer till social- och hälsovårdstjänster av *god* kvalitet, och slutligen

5) möjliggöra ett välfungerande *sektors- och myndighets övergripande* samarbete mellan socialvård och hälso- och sjukvård *för att stödja den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand*.

1 § Lagens syfte

Begreppet *högkvalitativ* föreslås ändras till *god kvalitet* i 3 punkten, se motivering under lagens målsättningar sid. 1.

I 2 punkten föreslås att ”i kommunen” stryks då den äldre befolkningens möjligheter även i landskapet berör utomkommunal verksamhet, hälso- och sjukvård. Bland annat ska lagens föreslagna äldreråd tas med i beredningen av den plan som avses i 5 § vilken omfattar både kommunen och Ålands hälso- och sjukvård. I 2) föreslås en ändring av språklig karaktär.

4 punkten föreslås avse ”de tjänster som ordnas” för en äldre person med motivering att de tjänster som ordnas för en äldre kan bestå av tjänster från flera olika sektorer inom kommunen, inte enbart socialvård.

Förslag till ändring

1 § Lagens syfte

.....

2) förbättra den äldre befolkningens möjligheter att (~~i kommunen~~) delta i beredningen av beslut som påverkar denna befolkningsgruppernas levnadsförhållanden och i utvecklandet av den service den behöver,

3) förbättra möjligheterna för en äldre person att få social- och hälsovårdstjänster av *god kvalitet* och handledning i användningen av andra till buds stående tjänster i enlighet med det individuella behovet och i tillräckligt god tid, när personens nedsatta funktionsförmåga kräver det, och

4) förbättra möjligheterna för en äldre person att påverka innehållet i de *tjänster* som ordnas för honom eller henne och det sätt de utförs på samt besluta om val som gäller dem.

2 § Tillämpningsområde och samband med annan lagstiftning

Förtydligande föreslås införas i punkt 1 gällande att även Ålands hälso- och sjukvård omfattas av lagförslagets skyldighet att se till att den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand stöds och att tillgången till hälsovårdstjänster som äldre personer behöver tryggas. I punkt 1 föreslås ”i kommun” strykas då Ålands hälso- och sjukvård utgör en utomkommunal verksamhet. Laghänvisningen har uppdaterats. Det är av yttersta vikt att ett 2 mom. införs rörande samarbetet mellan kommunerna och Kommunernas socialtjänst, KST beträffande tillämpningen av denna lag och annan sammanhängande lagstiftning. Förslag till lydelse har inte formulerats.

Förslag till förtydligande, ändring och uppdatering av laghänvisning

2 § Tillämpningsområde och samband med annan lagstiftning

I denna lag föreskrivs om

1) kommunernas *och Ålands hälso- och sjukvårds* skyldighet att se till att den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand stöds och att tillgången till social- och hälsovårdstjänster som äldre personer behöver tryggas (~~i kommun~~),

.....

På de frågor som avses i 1 mom. tillämpas denna lag utöver det som föreskrivs om dem i

1) *landskapslag (:) om socialvård*

.....

4) *familjevårdarlagen (FFS 312/1992), tillämplig på Åland genom landskapslag (2015:18) om tillämpning i landskapet Åland av familjevårdarlagen*

.....

Kap 2 Kommunernas allmänna skyldigheter

4 § Samarbete

Kapitlets rubrik föreslås förtydligas då kapitlet även avses omfatta Ålands hälso- och sjukvård.

Med anledning av att flera offentliga myndigheter samt företag, organisationer och allmännyttiga samfund i landskapet Åland utgörs av kommunöverskridande verksamheter föreslås "verksamma i kommunen" ändras till "verksamma i landskapet".

4 § 1 mom. föreslås omfattas av den samverkansöverenskommelse som enligt landskapslag (:) om socialvård 54 b § ska finnas mellan kommunerna och Ålands hälso- och sjukvård genom föreslagen 28 § i denna lag, *samverkansöverenskommelse*. Detaljmotiveringen föreslås kompletteras med informativ text om bestämmelsens samband med lagens 28 §.

Detaljmotiveringen föreslås ytterligare kompletteras med informativ text rörande sambandet till landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård 19 § om Ålands hälso- och sjukvårds samarbete med socialvården samt landskapslag (:) om socialvård 41 § om sektors- och myndighetsövergripande samarbete.

Förslag till förtydligande och ändring

Kap 2 Kommunerna *och Ålands hälso- och sjukvårds* allmänna skyldigheter

4 § Samarbete

.....

Dessutom ska kommunen och Ålands hälso- och sjukvård, i syfte att stödja den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand, samarbeta med offentliga myndigheter, företag, organisationer som företräder den äldre befolkningen och andra allmännyttiga samfund som är verksamma *i landskapet*.

5 § Plan för att stödja den äldre befolkningen

För landskapet Åland föreslås att 5 § ändras så att den till sin innebörd ska omfatta både den social- och hälsovård som den äldre befolkningen kan vara i behov av. Då hälso- och sjukvården utgör en utomkommunal verksamhet i landskapet förutsätter detta att även Ålands hälso- och sjukvård omfattas av bestämmelsen. Detta förutsätter vidare att det infogas en bestämmelse i landskapslag

(2011:114) om hälso- och sjukvård vilken ålägger Ålands hälso- och sjukvård att bedriva strategisk planering.

Den föreslagna bestämmelsen kan utgöra ett konkret verktyg för kommunen och Ålands hälso- och sjukvård att stärka och främja det sektors- och myndighetsövergripande samarbetet enligt bestämmelser i denna lag (se specifikt 28 § samverkansöverenskommelse), landskapslag (:) om socialvård 54 b § och 41 § samt hälso- och sjukvårdslagens 1 § 6) och 19 §.

Avsikten är att samtliga kommuner ska uppgöra en separat plan med Ålands hälso- och sjukvård då utvecklingsbehoven och det geografiska utgångsläget ser olika ut i kommunerna. Verkställigheten av bestämmelsen kommer att utgöra en mycket stor utmaning såvitt den nuvarande kommunstrukturen med 16 kommuner kvarstår.

Enligt den föreslagna lagens 11 § ska Äldrerådet tas med i beredningen av den plan som avses i 5 §.

Förslag till ändring

5 § Plan för att stödja den äldre befolkningen

Kommunen *och Ålands hälso- och sjukvård* ska utarbeta en *gemensam* plan över sina åtgärder för att stödja den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand och för att ordna och utveckla den service och närståendevård som äldre personer behöver. Vid planeringen ska åtgärder som främjar boende i hemmet och rehabilitering prioriteras. Planen ska utarbetas som ett led i kommunens *och Ålands hälso- och sjukvårds* strategiska planering. Planen godkänns av kommunfullmäktige *och styrelsen för Ålands hälso- och sjukvård*, och den ska ses över *minst vart fjärde år* (~~varje fullmäktigeperiod~~).

.....

Kommunen *och Ålands hälso- och sjukvård* ska beakta planen vid beredningen av (~~kommunalt~~) beslutsfattande som påverkar den äldre befolkningens ställning och de tjänster som äldre personer behöver, *kommunen* av de budgeter och ekonomiplaner som avses i 64 och 65 § i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland *och Ålands hälso- och sjukvård av de budgetförslag som avses i 11 § landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård.*

6 § Utvärdering av servicens tillräcklighet och kvalitet

Lagens hänvisning till rikets socialombudsman föreslås i landskapet Åland avse klientombudsmannen och således ska klientombudsmannens årliga redogörelse enligt 5 § 5) i landskapslag (2014:33) om Ålands ombudsmannamyndighet beaktas.

Detaljmotiveringen föreslås, i informativt syfte, kompletteras angående Ålands hälso- och sjukvårds uppföljningsansvar vilket framgår i 4 § 3) landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård; *ställa upp mål och krav för verksamheten inom myndigheten samt kontinuerligt följa upp hur dessa förverkligas.* I lagens 15 § framgår att verksamhetens kvalitet ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och kontrolleras.

Förslag till förtydligande

6 § Utvärdering av servicens tillräcklighet och kvalitet

.....

För utvärderingen av servicens kvalitet och tillräcklighet ska kommunen regelbundet inhämta synpunkter från dem som anlitar servicen och från deras anhöriga och närstående samt från de anställda i kommunen. Dessutom ska kommunen sammanställa information om de ekonomiska resurser som har använts för servicen och om antalet anställda och deras utbildning. I utvärderingen ska också de iakttagelser beaktas som har framförts i *klientombudsmannens* årliga redogörelse *enligt 5§ 5) i landskapslag (2014:33) om Ålands ombudsmannamyndighet*.

7 § Tillgången till service och servicens tillgänglighet

I detaljmotiveringen föreslås informativ text infogas om sambandet med sammanhängande lagstiftning. I bland annat 15 § och 37 § i landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård framgår bestämmelser gällande Ålands hälso- och sjukvårds verksamhet och dess kvalitet, i 33 § om tillgång till rådgivning och tjänster för äldre. I 33 § i landskapslag (:) om socialvård framgår bestämmelser om kommunens tillgång till socialvård och dess tillgänglighet.

9 § Kommunens resurser

En motsvarande bestämmelse som i riket föreslås intas i lagen och komplettering föreslås intas i detaljmotiveringen enligt nedan.

Landskapsregeringens kartläggning under år 2018 påvisar att kommunerna i sin resursfördelning prioriterat de tyngsta serviceformerna och i mindre utsträckning de tidiga insatserna i servicekedjan. Med beaktande av ovanstående är det motiverat att sätta in en motsvarande bestämmelse som i riket för att bättre leva upp till både äldreomsorgslagen och den nya socialvårdslagens målsättning och syfte.

I riket finns förutom 9 § i äldreomsorgslagen (kommunernas resurser) en bestämmelse i 4 § 1 mom. i hälso- och sjukvårdslagen (FFS 1326/2010) vilken föreskriver om att anvisa resurser för främjandet av hälsa och välfärd och för hälso- och sjukvårdstjänster. Motsvarande bestämmelse finns inte i landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård. I samband med översyn av den åländska hälso- och sjukvårdslagen bör det övervägas att införas motsvarande bestämmelse som i riket.

Förslag till ny bestämmelse

9 § Kommunens resurser

Kommunen ska för genomförandet av den plan som avses i 5 § i denna lag anvisa tillräckliga resurser för att stödja den äldre befolkningens funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand.

Dessutom ska kommunen stödja den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand genom att anvisa resurser även för andra funktioner än de som avses i 1 mom.

10 § Expertis

Begreppet *högkvalitativ* föreslås ändras till *god kvalitet*, se motivering under lagens målsättningar sid. 1.

Förslag till ändring

10 § Expertis

Kommunen och Ålands hälso- och sjukvård ska ha tillgång till tillräcklig och mångsidig expertis för stödandet av den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand och för ordnandet av social- och hälsovårdstjänster av *god kvalitet* som äldre personer behöver.

11 § Äldreråd

En bestämmelse om äldreråd föreslås intas i lagen med utgångspunkt i rikets ursprungliga formulering i äldreomsorgslag, se (10.4.2015/416), RP 268/2014, RvUB 55/2014, RSv 348/2014. Detta med beaktande av att äldrerådets verksamhetsfunktion till största delen sammanhänger med bestämmelser i föreslagen äldreomsorgslag. I riket har bestämmelsen om äldreråd överförts till 27 § Kommunallag (FFS 410/2015) och 11 § i rikets äldreomsorgslag består således enbart av en hänvisning till kommunallagen. Avgörande faktor för att införa bestämmelsen i äldreomsorgslagen framom kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland är bland annat att ansvarsområdet hälsa/hälsovård ligger under Ålands hälso- och sjukvård vilka inte omfattas av kommunallagen.

I bestämmelsen föreslås att en avvikelse intas så att det blir möjligt för kommunerna att inrätta *gemensamma* äldreråd med motiveringen att landskapet Åland består av relativt små kommuner i jämförelse med riket.

Förslag till ny bestämmelse

11 § Äldreråd

Utöver det som i 31 § i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland föreskrivs om möjligheterna för kommunens invånare att delta och påverka ska kommunen inrätta ett äldreråd för att garantera den äldre befolkningens möjligheter att delta och påverka, samt sörja för äldrerådets verksamhetsförutsättningar. Äldrerådet kan vara gemensamt för flera kommuner.

Äldrerådet ska tas med i beredningen av den plan som avses i 5 § och i den utvärdering som avses i 6 §. Dessutom ska äldrerådet även i övrigt ges möjlighet att påverka planering, beredning och uppföljning inom olika kommunala verksamheter i frågor som är av betydelse för den äldre befolkningens välfärd, hälsa, delaktighet, livsmiljö, boende, rörlighet och möjligheter att klara de dagliga funktionerna eller med tanke på den service som den äldre befolkningen behöver.

12 § Tjänster som främjar välbefinnandet

Bestämmelsen föreslås förtydligas så att kommunen och Ålands hälso- och sjukvård ska tillämpa bestämmelsen utgående från sina ansvarsområden.

Detaljmotiveringen föreslås kompletteras enligt nedan.

Bestämmelsen stärker kommunernas ansvar gällande de förebyggande hembesöken och rådgivningsfunktionen till äldre samt bedöms ”möta upp” den målgrupp som utsluts i landskapslag (:) om socialvård 3 § 3), *person och klient som behöver särskilt stöd*.

I landskapslag (:) om socialvård 6 §1 mom. föreskrivs att kommuninvånarna ska ha tillgång till rådgivning och handledning inom socialvården och i 2 mom. att socialvården när den ordnar rådgivning och handledning vid behov ska samarbeta med den primärvård som ger hälsorådgivning som avses i 26 § i landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård. Socialvårdslagen stadgar ytterligare i 41 § 2 mom. om sektors- och myndighetsövergripande samarbete, att socialvården enligt 2 mom. tillhandahålls i samarbete med olika aktörer så att socialvården och vid behov de övriga förvaltningssektorernas och myndigheternas service bildar en helhet som tillgodoser klientens intresse.

I 33 § landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård stadgas om Ålands hälso- och sjukvårds ansvar att ordna rådgivning, hälsokontroller och andra tjänster till äldre. Enligt 33 § 2 mom. 3 punkten *kan* Ålands hälso- och sjukvård ordna hälsokontroller som främjar de äldres hälsa. I den föreslagna äldreomsorgslagen 12 § föreslås att Ålands hälso- och sjukvårds ansvar stärks, så att Ålands hälso- och sjukvård *ska* ordna hälsokontroller för *dem bland den äldre befolkningen vars levnadsförhållanden eller livssituation utifrån forskningsrön eller allmän livserfarenhet bedöms innebära riskfaktorer som ökar behovet av service*. Till riskgrupperna räknas bland annat äldre närståendevårdare, personer som nyligen förlorat sin partner eller någon annan nära anhörig, ensamma äldre, personer som skrivits ut från sjukhuset och personer med minnessjukdom.

Förslag till förtydligande

12 § Tjänster som främjar välbefinnandet

Kommunen och Ålands hälso- och sjukvård ska, *utgående från respektive ansvarsområde*, stöda den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand.

.....

3 kap Äldre personers servicebehov och att tillgodose det

13 § Allmänna principer för att tillgodose servicebehovet

Förtydligande föreslås infogas i bestämmelsen rörande att kommunen ansvarar för socialvårdens öppenvårdstjänster och Ålands hälso- och sjukvård för hälsovårdens öppenvårdstjänster.

Begreppet *högkvalitativ* föreslås ändras till *god kvalitet*, se motivering under lagens målsättningar sid. 1.

Förslag till förtydligande och ändring

13 § Allmänna principer för att tillgodose servicebehovet

Kommunen *ska ordna socialvårdstjänster* och Ålands hälso- och sjukvård *hälsovårdstjänster av god kvalitet* för äldre personer i rätt tid och i tillräcklig omfattning med tanke på dessa personers servicebehov.

.....

14 § Principer för långvarig vård och omsorg

Förtydligande föreslås infogas i bestämmelsen rörande att kommunen ansvarar för socialvårdens öppenvårdstjänster och Ålands hälso- och sjukvård för hälsovårdens öppenvårdstjänster samt att med långvarig institutionsvård avses institutionsvård inom socialvården.

Förslag till förtydligande

14 § Principer för långvarig vård och omsorg

Kommunen *ska inom socialvården* och Ålands hälso- och sjukvård *inom hälso- och sjukvården* i första hand ge äldre personer långvarig vård och omsorg som stöder ett värdigt liv med hjälp av öppenvårdstjänster inom social- och hälsovården som ges i den äldre personens hem och med övriga öppenvårdstjänster inom social- och hälsovården. Dessa tjänster ska till innehåll och omfattning anpassas efter den äldre personens servicebehov vid respektive tillfälle. Vården och omsorgen får ges som långvarig institutionsvård *inom socialvården* endast på de grunder som anges i denna lag.

.....

Kommunen *och Ålands hälso- och sjukvård* ska säkerställa att arrangemangen för långvarig vård av äldre personer är bestående, om det inte är befogat att ändra på dem för att personen själv önskar det eller hans eller hennes servicebehov har förändrats eller av någon annan särskilt vägande och grundad anledning.

14 a § Förutsättningar för långvarig institutionsvård

Med beaktande av att den föreslagna lagen avser långvarig institutionsvård inom socialvården så föreslås att Ålands hälso- och sjukvård stryks i bestämmelsens 1 mom.

I bestämmelsen föreslås införas ett 2 mom. så att landskapsregeringen genom landskapsförordning kan utfärda närmare bestämmelser om förutsättningar för långvarig institutionsvård. Social- och hälsovårdsministeriet har avgett närmare bestämmelser genom *Grunderna för långvarig institutionsvård av äldre* rapporter och promemorior 2017:31.

Se sid 17 i underlaget för närmare konsekvensbedömningar gällande bestämmelsen.

Förslag till ändring och nytt 2mom.

14 a § Förutsättningar för långvarig institutionsvård

Kommunen ~~(och Ålands hälso- och sjukvård)~~ får tillgodose en äldre persons servicebehov med långvarig institutionsvård endast om det finns medicinskt motiverade skäl eller skäl som anknyter till klient- eller patientsäkerheten.

Närmare bestämmelser om förutsättningar för långvarig institutionsvård utfärdas genom landskapsförordning.

15 § Utredning av servicebehovet

I bestämmelsen föreslås att ett förtydligande införs rörande att kommunerna och Ålands hälso- och sjukvård har ett separat utredningsansvar. Laghänvisning har uppdaterats i bestämmelsen.

Detaljmotiveringen föreslås kompletteras enligt nedan.

Föreslagen landskapslag (:) om socialvård 36 § hänvisar till den kommunala socialvården där det förutsätts att det är en yrkesutbildad inom socialvården som skall bedöma servicebehovet. Den föreslagna 15 § i denna lag omfattar även yrkesutbildade enligt 2 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (FFS 559/1994) om det är ändamålsenlig för utredningen av servicebehovet med tanke på den äldre personens behov och om den yrkesutbildade har omfattande sakkunskap. Lag PM om ny behörighetslag inom socialvården har överlämnats till lagberedning hösten 2017.

Den 19 oktober 2018 överfördes lag PM om klienthandlingar inom socialvården (S218E27_191018) till lagberedning. I lagens föreslagna 7 § stadgas bland annat om gemensam klientplan och andra behövliga gemensamma klienthandlingar när socialservice lämnas gemensamt av personal inom socialvården och hälso- och sjukvården vid en verksamhetsenhet inom socialvården.

Kommunerna tillämpar idag vid mätning av äldres funktionsförmåga bedömningsinstrumentet RAI-soft.

Förslag till förtydligande och uppdatering av laghänvisning

15 § Utredning av servicebehovet

Kommunen ansvarar för att en utredning av en äldre persons behov av socialvård och av annan service som stöder hans eller hennes välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand. Det görs i samarbete med personen själv och vid behov med hans eller hennes anhöriga eller närstående eller med en intressebevakare som har förordnats för honom eller henne. Ålands hälso- och sjukvård ansvarar på motsvarande sätt för utredning av en äldre persons behov av hälso- och sjukvård.

En sådan yrkesutbildad person enligt 3 § i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (FFS 817/2015) *vilken gäller på Åland med stöd av landskapslag (:) om tillämpning av lag om behörighetsvillkor för yrkesutbildad personal inom socialvården* eller 2 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (FFS 559/1994) som är ändamålsenlig med tanke på den äldre personens behov och som har omfattande sakkunskap ska svara för utredningen av servicebehovet. Den anställda som svarar för utredningen ska i enlighet med den äldre personens behov samarbeta med andra experter som avses i 10 § i denna lag.

Utredningen ska inledas snarast möjligt och slutföras utan ogrundat dröjsmål efter det att

1) den äldre personen har sökt sådan bedömning av servicebehovet som avses i *36 § i landskapslagen (:) om socialvård*

.....

16 § Serviceplan

Bestämmelsen omfattar specifikt socialvårdens ansvar att för en äldre person utarbeta en plan i enlighet med 7 § lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården, klientlagen varvid bestämmelsen föreslås ändras så att bestämmelsen enbart omfattar kommunen. Bestämmelsens 2 mom. föreslås ändras så att serviceplanen vid behov ska beakta den helhet av tjänster som den äldre behöver för att stödja den äldre personens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand och för att garantera att han eller hon får en god vård. En äldre person kan även vara i behov av andra kommunala tjänster än t.ex. socialvård.

Detaljmotiveringen föreslås kompletteras med nedanstående.

Vid behov ska Ålands hälso- och sjukvård för en äldre person utarbeta en plan som avses i 4 a § i lagen om patientens ställning och rättigheter, patientlagen och helst i kombination med en sådan plan som avses i klientlagen. Landskapslag (:) om socialvård 39 § stadgar om *klientplan*, enligt vilken en gemensam plan kan utarbetas med andra förvaltningsområden med klientens samtycke.

Den 19 oktober 2018 överfördes lag PM om klienthandlingar inom socialvården (S218E27_191018) till lagberedningen. I lagens föreslagna 7 § stadgas om gemensam klientplan och andra behövliga gemensamma klienthandlingar när socialservice lämnas gemensamt av personal inom socialvården och hälso- och sjukvården vid en verksamhetsenhet inom socialvården. Föreslagen 8 § stadgar om anteckning av klientuppgifter vid sektorsövergripande samarbete mellan olika organisationer och 16 § om kompletterande innehåll i klientplan i relation till föreslagen 39 § i landskapslag (:) om socialvård.

Förslag till ändring

16 § Serviceplan

Kommunen (~~och Ålands hälso- och sjukvård~~) ansvarar för att det för en äldre person utarbetas en (~~övergripande~~) plan som avses i 7 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (*serviceplan*), vilken gäller på Åland med stöd av 1 § 1 mom. punkten 3 landskapslag (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård. Planen ska utarbetas utan ogrundat dröjsmål efter det att den äldre personens servicebehov har utretts, om det inte är fråga om tillfällig rådgivning och handledning eller om det inte i övrigt är uppenbart onödigt att utarbeta en plan.

Utifrån bedömningen av en äldre persons funktionsförmåga ska det i serviceplanen *vid behov* bestämmas vilken helhet av *tjänster* som behövs för att stödja den äldre personens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand och för att garantera att han eller hon får en god vård. Man ska rådgöra med den äldre personen och vid behov med hans eller hennes anhöriga eller närstående eller med en intressebevakare som har förordnats för honom eller henne om alternativen för att åstadkomma denna helhet. Den äldre personens synpunkter på alternativen ska tas med i planen.

.....

17 § Ansvarig arbetstagare

Paragrafen föreslås inte antas. Bestämmelsen har upphävts genom L 21.12.2016/1346 i riket. Bestämmelsen har ersatts genom ny 42 § om *kontaktperson* i socialvårdslagen. Motsvarande bestämmelse om kontaktperson föreslås intas i landskapslag (:) om socialvård.

18 § Beslut om beviljande av socialservice samt rätt till service

Bestämmelsen innefattar en socialservicegaranti om 3 månader för äldre. Detaljmotiveringen föreslås kompletteras med att Ålands hälso- och sjukvårds vårdgaranti framgår i 20 § i landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård, motsvarande 3 månader.

4 kap Att säkerställa kvaliteten på tjänsterna

19 § Kvaliteten på tjänsterna

Begreppet *högkvalitativa* föreslås ändras till *god kvalitet*, se motivering under lagens målsättningar sid. 1.

Förslag till ändring

19 § Kvaliteten på tjänsterna

De social- och hälsovårdstjänster som tillhandahålls en äldre person ska vara *av god kvalitet* och garantera honom eller henne god vård och omsorg.

20 § Personal

Begreppet *högkvalitativ* föreslås ändras till *god kvalitet*, se motivering under lagens målsättningar sid. 1.

Förslag till ändring

20 § Personal

En verksamhetsenhet ska ha en personal som till antal, utbildning och uppgiftsstruktur motsvarar antalet äldre personer som tillhandahålls service av verksamhetsenheten och det servicebehov deras funktionsförmåga medför, och som garanterar dem en service *av god kvalitet*.

.....

21 § Ledning

Begreppet *högkvalitativ* föreslås ändras till *god kvalitet*, se motivering under lagens målsättningar sid. 1.

Detaljmotiveringen föreslås kompletteras med nedanstående.

Landskapslag (:) om socialvård 46 a § stadgar om ledning av socialvården. Utöver detta stadgar föreslagen 21 § i denna lag om specifika principer (13,14,19 §) som en verksamhetsenhet

föreståndare ska ansvara för samt om att t.ex. verksamheten ska ledas så att den stöder en helhet av social- och hälsovårdstjänster, främjandet av ett rehabiliterande arbetssätt, samarbetet mellan olika myndigheter och yrkesgrupper samt utvecklandet av verksamhetsmetoder.

Förslag till ändring

21 § Ledning

.....

Verksamheten ska ledas så att den stöder en *god kvalitet* och klientinriktad helhet av social- och hälsovårdstjänster, främjandet av ett rehabiliterande arbetssätt, samarbetet mellan olika myndigheter och yrkesgrupper samt utvecklandet av verksamhetsmetoder.

22 § Lokaler

Detaljmotiveringen föreslås kompletteras med nedan.

Se även föreslagen 14 § 2 mom. i denna lag om principer för långvarig vård och omsorg samt 22 § i landskapslag (:) om socialvård om klientens livsmiljö när service på en institution tillhandahålls. Avsnitt 3 i Ålands Byggbestämmelsesamling stadgar om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

23 § Egenkontroll

Begreppet *högkvalitativ* föreslås ändras till *god kvalitet*, se motivering under lagens målsättningar sid. 1. I bestämmelsen föreslås ytterligare att ett förtydligande införs i 2 mom. att det i landskapet Åland är Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet som kan lämna närmare föreskrifter för planen för egenkontroll enligt denna lag.

Detaljmotiveringen föreslås kompletteras enligt nedan.

Bestämmelsen utgör ett komplement till 47 § i landskapslag (:) om socialvård om egenkontroll så att genomförandet av planen vid en verksamhetsenhet ska följas och servicen utvecklas utifrån specifikt äldre personer, deras anhöriga och närståendes synpunkter som ska inhämtas regelbundet.

Förslag till ändring och förtydligande

23 § Egenkontroll

Föreståndaren för en verksamhetsenhet ska se till att det vid verksamhetsenheten ordnas egenkontroll i syfte att säkerställa att servicen är *av god kvalitet*, säker och tillbörlig. För egenkontrollen ska det utarbetas en plan för egenkontroll, som ska hållas offentligt framlagd. Genomförandet av planen ska följas och servicen utvecklas utifrån de synpunkter som regelbundet inhämtas från de äldre personer som tillhandahålls service av verksamhetsenheten, från deras anhöriga och närstående och från de anställda vid verksamhetsenheten.

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet kan meddela närmare föreskrifter om vad planen för egenkontroll ska innehålla och hur den ska utarbetas samt om uppföljningen av den.

24 § Myndighetstillsyn

I bestämmelsen föreslås införas en uppdaterad laghänvisning.

Förslag till uppdaterad laghänvisning

24 § Myndighetstillsyn

I fråga om tillsynen över tjänster avsedda för äldre personer och åtgärder för att avhjälpa brister som upptäcks i samband med tillsynen tillämpas bestämmelserna i *X-X § i landskapslag (:) om socialvård, 4 kap. i lagen om privat socialservice vilken gäller på Åland med stöd av landskapslag (2012:36) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice, 2 § i landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård samt Republikens presidents förordning (2010:2) om vissa förvaltningsuppgifter inom hälso- och sjukvården i landskapet Åland.*

5 kap Särskilda bestämmelser

25 § Anmälan om äldre personers servicebehov

Förtydligande föreslås införas i bestämmelsen så att en anmälan om en äldres behov av socialvård ska riktas till kommunen och äldres behov av hälso- och sjukvård till Ålands hälso- och sjukvård.

Begreppet nödcentralen föreslås ändras till alarmcentralen.

Bestämmelsens 2 mom. föreslås ersättas med en hänvisning till Ålands hälso- och sjukvårds skyldighet enligt hälso- och sjukvårdslagen, att underrätta kommunen om patientens behov av insatser från kommunens socialservice efter det att patienten har skrivits ut. Se landskapslag (2017:117) om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård, 18 § *Kommunens rätt till information om framtida insatser.*

Detaljmotiveringen föreslås kompletteras med nedanstående.

Bestämmelsen utgör ett komplement till landskapslag (:) om socialvård 35 §, *kontakt med socialvården för bedömning av servicebehovet.* Den föreslagna 25 § i denna lag berör specifikt äldre personer som är i behov av social- eller hälsovård och som är uppenbart oförmögna att sörja för sin omsorg, hälsa eller säkerhet (motsvarande funktion som barnskyddsanmälan i barnskyddslagen).

Bestämmelsen sammanhänger med landskapslag (:) om socialvård 29 § om socialjour.

Förslag till förtydligande och ändring

25 § Anmälan om äldre personers servicebehov

Om en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som avses i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (FFS 559/1994) eller någon som är anställd inom socialvården i kommunen, inom Ålands hälso- och sjukvård, räddningsväsendet i området eller hos *alarmcentralen* eller polisen i sitt uppdrag har fått kännedom om en äldre person som är i behov av social- eller hälsovård och som är uppenbart oförmögen att sörja för sin omsorg, hälsa eller säkerhet, ska den anställda oberoende av sekretessbestämmelserna utan dröjsmål göra en anmälan *om behovet av*

hälso- och sjukvård till Ålands hälso- och sjukvård och till den kommunala myndighet som ansvarar för socialvården om behovet av socialvård.

Utöver det som föreskrivs i 1 mom. *ska Ålands hälso- och sjukvård enligt landskapslag (2017:117) om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård 18 § så snart som möjligt underrätta patientens hemkommun om en patient som har skrivits in vid Ålands hälso- och sjukvård kommer att behöva insatser från kommunens socialservice efter det att patienten har skrivits ut.*

.....

26 § Offentliggörande av väntetider

Bestämmelsen föreslås ändras så att den enbart omfattar kommunen, Ålands hälso- och sjukvård stryks ur bestämmelsen.

Detaljmotiveringen föreslås kompletteras med nedanstående:

Bestämmelsen sammanhänger med den föreslagna lagens 18 § vilken bland annat stadgar om socialservicegaranti för äldre. Enligt 18 § 2 mom. har en äldre person rätt att få annan än brådskande socialservice som beviljats honom eller henne utan ogrundat dröjsmål och senast tre månader efter det att beslutet fattades.

Landskapslag (2011:114) om Ålands hälso- och sjukvård 21 § stadgar om att Ålands hälso- och sjukvård ska offentliggöra uppgifter om väntetider vilka avses i 20 § (vårdgaranti) med högst sex månaders mellanrum.

Förslag till ändring

26 § Offentliggörande av väntetider

Kommunen (~~och Ålands hälso- och sjukvård~~) ska åtminstone en gång i halvåret offentliggöra uppgifter om den tid inom vilken en äldre person kan få den socialservice som han eller hon har ansökt om. Uppgifterna ska offentliggöras med sådana metoder att äldre personer har en faktisk möjlighet att få uppgifterna.

27 § Planering och finansiering

En motsvarande bestämmelse som i riket föreslås införas med hänvisning till den lagstiftning vilken tillämpas i landskapet rörande socialvården och Ålands hälso- och sjukvården.

Förslag till ny bestämmelse

27 § Planering och finansiering

Om inte något annat föreskrivs genom lag, tillämpas på socialvårdsverksamhet som ordnas i enlighet med denna lag, landskapslag (2017:120) om landskapsandelar till kommunerna. Till den del kostnaderna omfattar hälso- och sjukvård tillämpas landskapslag (2012:69) om landskapets finansförvaltning.

28 § Samverkansöverenskommelse

I lagen föreslås att en ny bestämmelse intas vilken sammanhänger med den samverkansöverenskommelse som enligt landskapslag (:) om socialvård 54 b § ska finnas mellan kommunerna och Ålands hälso- och sjukvård. Bestämmelsen föreslås omfatta landskapslag (:) om socialvård 19 § hemservice, 20 § boendeservice, 22 § service på en institution samt landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård 37 § 5 mom. vilken stadgar om tillhandahållande av läkartjänster för äldre vid de offentliga institutionerna samt 38 § hemsjukvård. Ett behov även av att överenskomma om fördelningen av ansvar angående rehabilitering finns mellan kommun och Ålands hälso- och sjukvård. Detta skulle dock först kräva en förordning angående den medicinska rehabiliteringen enligt 42 § i landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård varför området inte föreslås ingå i samverkansöverenskommelsen i nuläget. Landskapsregeringen avser ge närmare bestämmelser om förutsättningarna för långvarig institutionsvård enligt 14 a §. Därefter kan samverkansöverenskommelsen utvidgas till att omfatta frågor rörande gränsdragningen mellan sjukhusvård och institutionsvård för äldre.

Samverkansöverenskommelsen föreslås även omfatta 4 § 1 mom. i äldreomsorgslagen så att kommunen och Ålands hälso- och sjukvård ska komma överens om hur man ska samarbeta för att stödja den äldre befolkningens välbefinnande, hälsa, funktionsförmåga och förmåga att klara sig på egen hand.

Förslag till ny bestämmelse

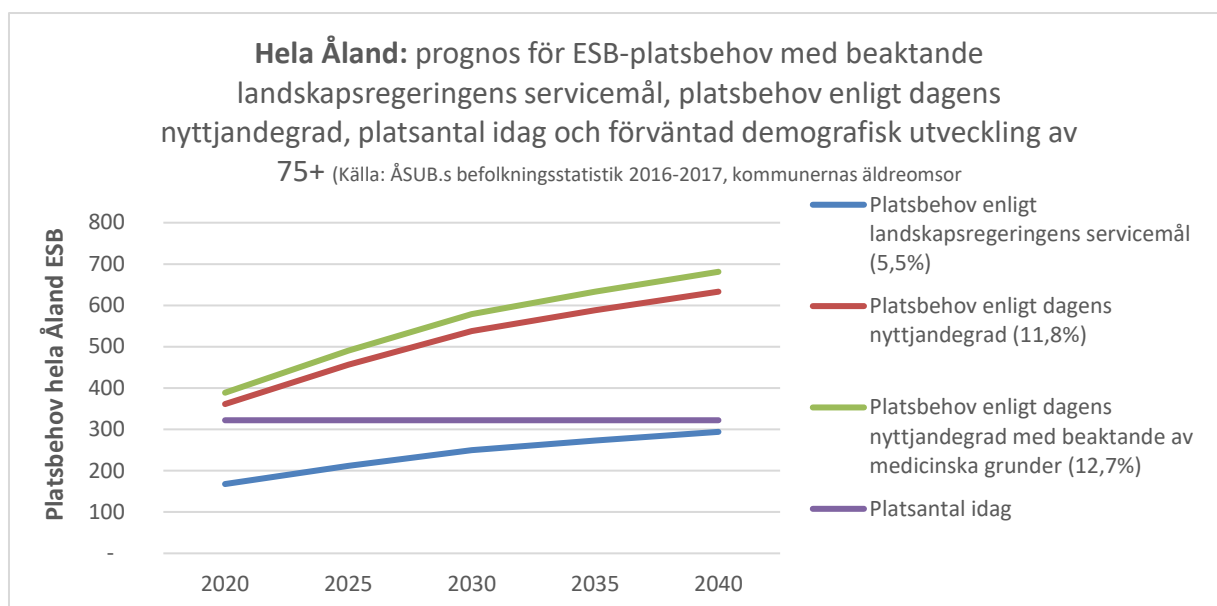
28 § Samverkansöverenskommelse

De tjänster som ska ges i enlighet med landskapslag (:) om socialvård 19 §, 21§ och 22 § och landskapslag (2011:114) om hälso- och sjukvård 37 § 5 mom., 38 § ska bilda en funktionell helhet och ingå i den samverkansöverenskommelse som enligt landskapslag (:) om socialvård XX § ska ingås mellan kommunen och Ålands hälso- och sjukvård.

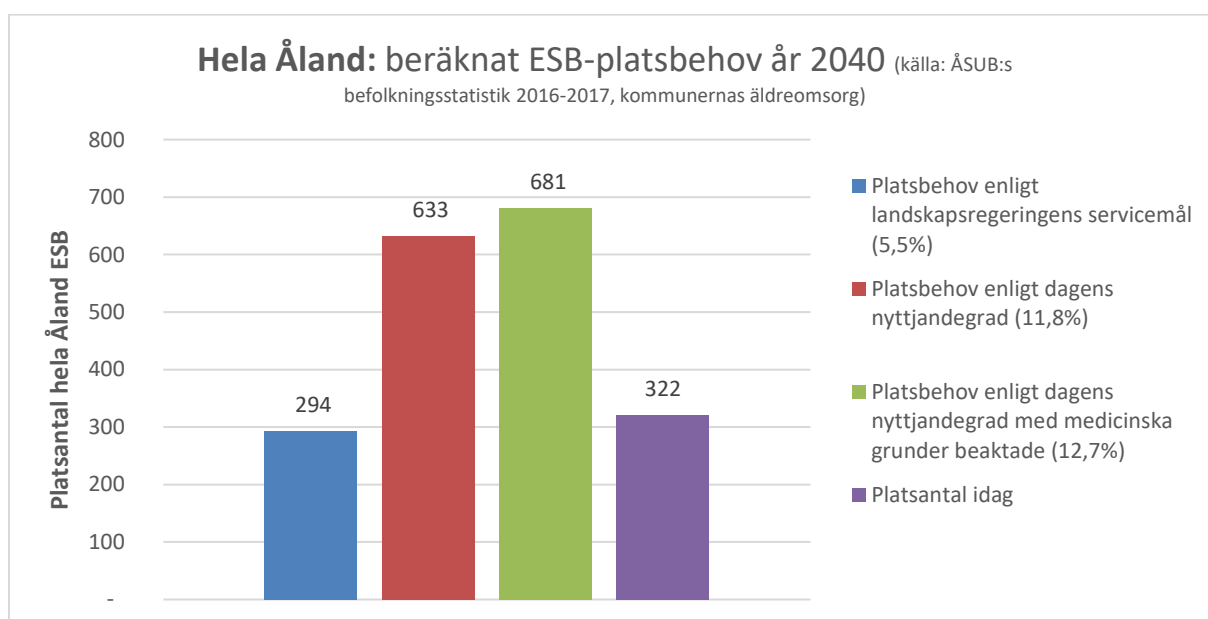
Den samverkansöverenskommelse som enligt landskapslag (:) om socialvård 54 b § ska finnas mellan kommunerna och Ålands hälso- och sjukvård ska även omfatta samarbetet enligt 4 § 1 mom. i denna lag.

29 § Ikraftträdande

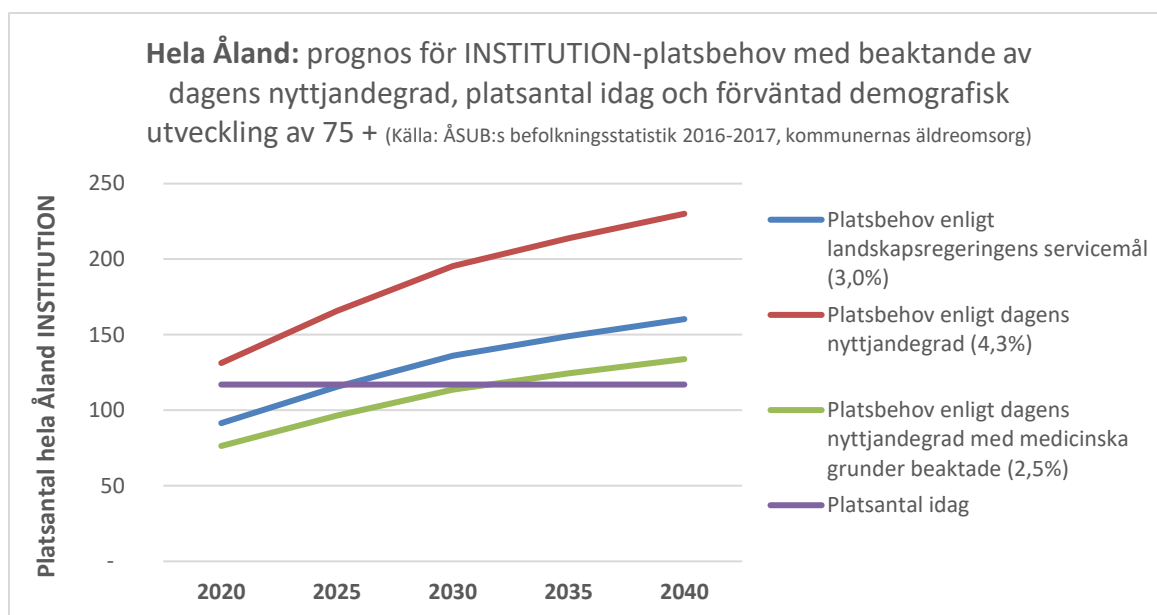
Komplettering föreslås till detaljmotiveringen. Lagen utgör en del av socialvårdslagstiftningsreformen så att den sammanhänger och beaktar förslag till nya socialvårdslag, lag om yrkesbehörighet inom socialvården och lag om klienthandlingar. Förslagen lag måste således träda i kraft samtidigt som de andra föreslagna lagarna.

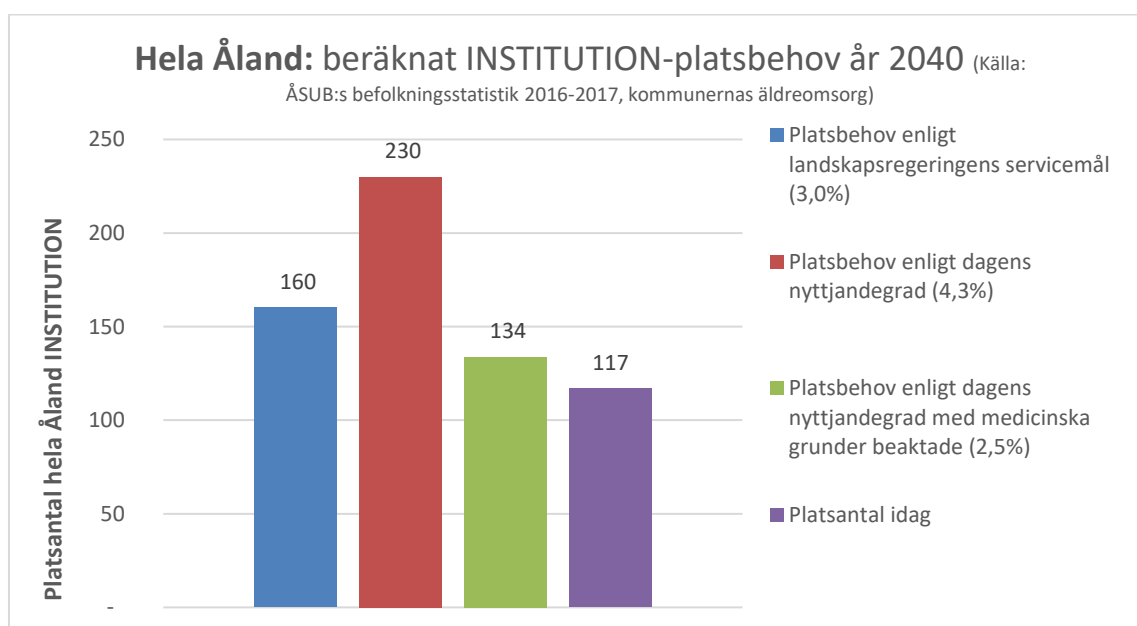
Prognosen visar förväntad utveckling av ESB-platsbehovet åren 2020-2040 utgående från landskapsregeringens servicemål, dagens nyttjandegrad samt effekten av införande av medicinska grunder för institutionsvård. Ifall kommunerna ordnar institutionsvård för äldre enbart på medicinska grunder uppskattas andelen ESB-vårdbehövande öka med 0,9 procentenheter, vilket motsvarar den procentuella uppskattningen gjord på riksnivå när effekterna av rikets äldreomsorgslag (FFS 980/2012) konsekvensbedömdes (Källa: Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2017:31, Grunderna för institutionsvård av äldre).

Diagrammet beskriver behovet av antalet platser på ESB år 2040 om man följer LR:s servicemål (5,5%), om man har samma nyttjandegrad som idag (11,8%) samt inverkan av införande av medicinska grunder för institutionsvård. Införande av medicinska grunder har beräknats öka behovet av ESB-platser med 0,9 procentenheter. (Jämför Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2017:31, Grunderna för institutionsvård av äldre).

Prognosen visar förväntad utveckling av INSTITUTION-platsbehovet åren 2020-2040 utgående från landskapsregeringens servicemål, dagens nyttjandegrad samt effekten av införande av medicinska grunder för institutionsvård. Ifall kommunerna ordnar institutionsvård för äldre enbart på medicinska grunder uppskattas andelen institutionsvårdbehövande minska med 1,8 procentenheter, (Jämför Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2017:31, Grunderna för institutionsvård av äldre).

Diagrammet beskriver behovet av antalet platser på institutionsnivå år 2040 om man följer LR:s servicemål (3,0%), om man har samma nyttjandegrad som idag (4,3%) samt inverkan av införande av medicinska grunder för institutionsvård. Införande av medicinska grunder har beräknats minska behovet av antalet platser på institutionsnivå med 1,8 procentenheter, (Jämför Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2017:31, Grunderna för institutionsvård av äldre).